Oplag: 19.600

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 16 20. decbr.

70. årg. UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB 1949

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 16
20. decbr. 1949
70. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne.
Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 øre pr mm. Oplag 19.600 eksemplarer.

Tilvirkningen af tørv m. v. i 1949.

Af konsulent *A. Krøigaard.*

Nu er der ikke længere noget at tage fejl af. Vi nærmer os med raske skridt førkrigstidens niveau med hensyn til udnyttelsen af Danmarks moser til brændselsfremstilling. Under indtrykket af den megen talen og skriven i foråret 1949 om store leverancer af kul, koks og briketter fra vest, syd og til dels øst undlod forbrugerne af brændsel — uanset handelsministerens utvetydige opfordring dertil — at bestille indenlandsk brændsel, hvilket uvægerlig måtte medføre en stærk nedgang i produktionen, fordi producenterne selvsagt ikke ønskede at løbe risikoen for at brænde inde med lagre af usælgelige tørv. Hvorvidt vi så kan undvære de tørv, der ikke blev fremstillet i sommer, vil først kunne afgøres henimod foråret 1950, og så er det for sent at beklage sig.

Produktionens gang.

Det har ellers været et godt år for tørveproduktionen. Vinteren 1948—49 var mild, og foråret meldte sig til normal tid. Der ville således ikke have været noget i vejen for, at arbejdet med tørvefremstilling mange steder kunne være blevet igangsat allerede i slutningen af marts, men da tørvefabrikanterne havde forsikret sig selv og andre om, at der ikke skulle blive produceret een eneste tørv mere, end der på forhånd var sikret afsætning for, gav man sig god tid, og først et godt stykke ind i april påbegyndtes arbejdet.

Vejrforholdene var på det nærmeste ideelle. Af hosstående oversigt over nedbørsforholdene i perioden april—september 1949, der med vanlig beredvillighed er meddelt af Meteorologisk Institut, fremgår det ganske vist, at april som helhed gav væsentlig større nedbør end normalt, men hovedparten heraf faldt i månedens første halvdel. Nattefrost forekom næsten ikke, og arbejdet kunne gå

rask fra hånden. I løbet af maj og første halvdel af juni var læggepladserne fyldt, og da ingen ville købe tørv, og da selv de, der havde bestilt tørv, kun modstræbende afhentede tørvene, var det ikke underligt, at adskillige fabrikanter indstillede produktionen helt.

Sammendrag af nedbørsobservationer i april—september 1949.
Millimeter.

Jylland	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.
Normal nedbør	42	44	48	65	88	64
Over normalen 1949	12	4				
Under normalen 1949			2	5	34	2
Øerne						
Normal nedbør	38	40	45	63	72	50
Over normalen 1949	31	30				24
Under normalen 1949			13	4	29	

Hen i juli kom omslaget. Uden nogen ydre årsag, udover at vinteren var det nærmere, udvikledes der en efterspørgsel efter tørv, som man næsten kun har kendt mage til i vinteren 1946—47. På få uger var læggepladserne tømt, og de fabrikanter, der havde holdt virksomheden igang, fik travlt med 2. udlæg. Vejrforholdene var fremdeles så gode som ønskeligt, og der var gode betingelser for at få selv de sent udlagte tørv godt tørre.

Produktionens størrelse.

Ligesom i de foregående år har hedeselskabet ved henvendelse til de kommunale brændselsudvalg fået oplyst navn og adresse på landets tørvefabrikanter. Men medens udvalgene i tidligere år af hensyn til udbetalingen af tilskuddene fra statskassen og af hensyn til tildeling af petroleum m. v. har ligget inde med fuldstændige fortegnelser over producenterne, har udvalgene i år vist hedeselskabet den store tjeneste at udarbejde fortegnelserne alene af hensyn til tørvestatistikken, og hedeselskabet takker for det betydelige arbejde, der er udført.

I henhold til udvalgenes lister skulle der i år have været 1878 tørveproducenter her i landet, og til disse er der omkring 1. september udsendt et spørgeskema med spørgsmål om produktionens art og størrelse, dens varighed, efterspørgsel m. v. samt om antallet af beskæftigede arbejdere, kvinder og børn, dels det gennemsnitlige dels det maksimale antal. Pr. 15. november havde ialt 1441 eller omtrent 77 pct. af de adspurgte returneret skemaet. Der er grund til

at takke producenterne for det arbejde og den ulejlighed, besvarelserne har medført.

Det har imidlertid vist sig, at et ikke ubetydeligt antal af de som tørvefabrikanter opgivne personer ikke har fremstillet tørv i 1949, og det har derfor for at komme det rigtige tal så nær som muligt været nødvendigt at foretage en korrektionsberegning på

Tørvetilvirkningen 1916—49.

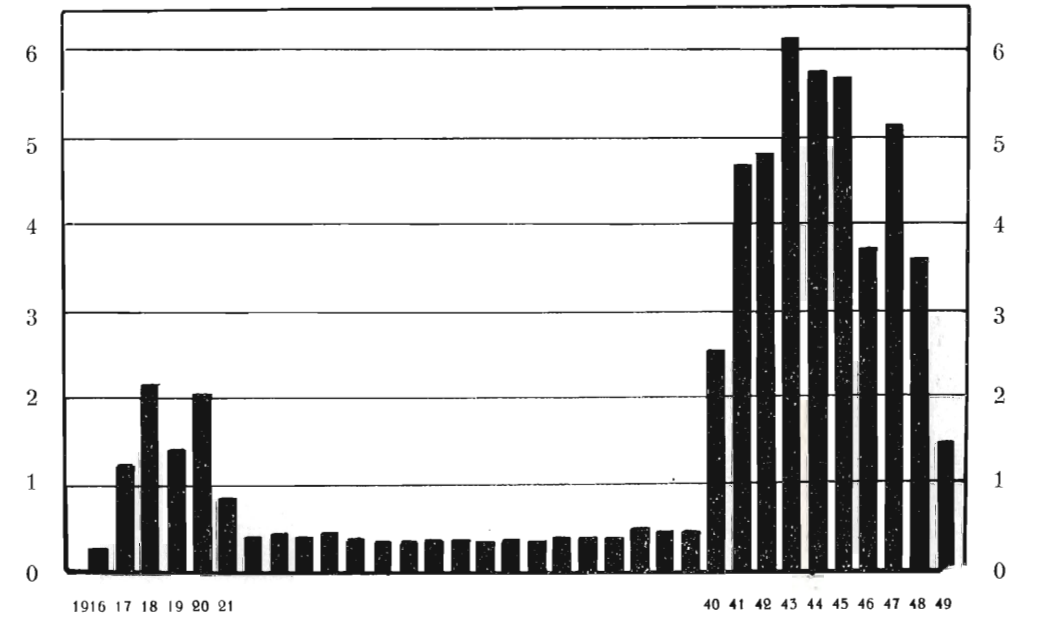

grundlag af forholdet mellem de, der har besvaret spørgeskemaet positivt og de, der har oplyst, at de ikke har fremstillet tørv i år.

Herefter kan der regnes med, at antallet af tørvevirksomheder i 1949 har været 1615 mod 3757 i 1948 og 5033 i 1947.

I hosstående tabel er der foretaget en amtsvis opgørelse over tørvetilvirkningens størrelse på de virksomheder, hvorfra der forelå indberetning inden den 15. november. For de virksomheder, hvorfra der ikke forelå besvarelse inden det nævnte tidspunkt, er produktionens størrelse beregnet på grundlag af gennemsnitstallene fra de virksomheder, hvorfra produktionen kendes, og det kan tilføjes, at tallene fra de ca. 30 besvarelser, der er indkommet siden nævnte dato, ganske synes at berettige hertil. Endvidere er der som i de foregående år skønnet over, hvor stor produktionen af tørv til brug i egen husholdning har været i de enkelte amter.

Den samlede produktion af tørv i 1949 (herunder fræsetørv til fremstilling af formbrændsel og tørvebriketter)

Tørvetilvirkningen 1949.

Amt	Efter besvarede forespørgsler						Ubesvarede forespørgsler		Anslået produktion til eget forbrug	Samlet produktion 1949	Samlet produktion 1948	Ændring fra 1948 til 1949	Beregnet gennemsnitlig beskæftigelse		
	Antal producenter	Vådæltet tørv tons	Pressetørv tons	Skæretørv tons	Fræsetørv tons	Ialt tons	Antal	Beregnet produktion tons	tons	tons	tons	pct.	Mænd	Kvinder	Børn under 18 år
Hjørring	115	7.383	51.074	8.407	53.591	**120.455**	35	25.480	10.000	**155.935**	359.221	÷56	969	350	141
Thisted	39	7.676	211	35	—	**7.922**	14	2.842	6.000	**16.764**	50.570	÷67	289	41	50
Aalborg	114	5.500	35.589	9.235	16.854	**67.178**	20	11.780	10.000	**88.958**	238.469	÷63	586	122	86
Randers	84	38.945	5.031	4.088	65.742	**113.806**	31	22.568	10.000	**146.374**	293.779	÷50	767	268	107
Århus	2	400	750	—	—	**1.150**	—	—	500	**1.650**	17.433	÷91	14	5	5
Skanderborg	21	7.150	7.276	410	300	**15.136**	14	10.094	3.000	**28.230**	72.417	÷61	213	62	20
Vejle	50	13.402	6.720	610	20.810	**41.542**	19	15.922	10.000	**67.464**	110.388	÷39	296	68	21
Viborg	148	39.786	30.019	4.585	3.700	**78.090**	32	16.896	12.000	**106.986**	358.489	÷70	848	314	219
Ringkøbing	125	40.725	17.256	4.770	8.365	**71.116**	34	19.346	10.000	**100.462**	260.323	÷61	718	196	262
Ribe	102	21.449	20.096	1.283	17.775	**60.603**	25	14.850	9.000	**84.453**	209.042	÷60	600	89	70
Haderslev	16	10.550	1.795	155	1.600	**14.100**	2	1.762	2.000	**17.862**	45.407	÷61	98	7	6
Tønder	56	3.375	14.238	292	14.231	**32.136**	17	9.758	5.000	**46.894**	87.584	÷46	361	30	48
Aabr.-Sønderb.	62	39.155	9.056	—	8.944	**57.155**	14	12.908	5.000	**75.063**	193.582	÷61	408	58	53
Jylland ialt	1092	235.496	199.111	33.870	211.912	**680.389**	257	164.206	92.500	**937.095**	2.296.704	÷59	6167	1610	1088
Odense	14	1.775	600	—	950	**3.325**	4	952	500	**4.777**	49 845	÷90	48	23	12
Svendborg	31	8.887	5.282	673	1.050	**15.892**	6	3.078	4.000	**22.970**	95.456	÷76	200	55	22
Frederiksborg	30	4.075	11.750	96	5.500	**21.421**	9	6.399	500	**28.320**	144.713	÷80	198	95	27
København	18	1.425	1.900	—	5.055	**8.380**	3	1.401	100	**9.881**	77.719	÷69	76	23	11
Holbæk	92	10.729	5.160	—	102.280	**118.169**	51	65.535	5.000	**188.704**	473.167	÷60	815	121	12
Sorø	40	13 452	2.807	—	31.268	**47.527**	17	20.196	3.000	**70.723**	138.802	÷49	340	120	31
Præstø	46	20.568	3.085	25	43.543	**67.221**	15	21.915	3.000	**92.136**	168,382	÷45	365	182	16
Maribo	36	11.345	18.335	—	15.281	**44.961**	11	13.739	3.000	**61.700**	169.977	÷64	341	175	39
Bornholm	—	—	—	—	—	—	—	—	100	**100**	2.095	—	—	—	—
Øerne ialt	307	72.256	48.919	794	204.927	**326.896**	116	133.215	19.200	**479.311**	1.320.156	÷64	2383	794	170
Hele landet	1241	307.752	248.030	34.664	416.839	**1.007.285**	373	297.421	111.700	**1.416.406**	3.616.860	÷61	8550	2404	1258

har herefter for hele landet været ca. 1,4 mill. tons, nemlig for Jylland godt 0,9 mill. tons og for øerne knapt 0,5 mill. tons. I forhold til 1948 er der for landet som helhed en tilbagegang på 61 pct.

Som det ses af tabellen, er tilbagegangen gennemgående størst på øerne med 64 pct. mod en tilbagegang i Jylland på 59 pct., men der synes i øvrigt ikke at være afgørende forskel i forholdene landet over. Den mindste tilbagegang udviser Vejle amt samt Aabenrå, Sorø og Præstø amter, der alle har produceret mere end halvdelen af 1948 produktionen, hvorimod Århus, Odense og Frederiksborg amter kun har fremstillet en femtedel eller derunder af, hvad der opnåedes året forud. På Bornholm er produktionen praktisk talt ophørt.

Formbrændsel og tørvebriketter.

Under verdenskrigen fra 1914—18 og årene derefter måtte der, ganske som tilfældet har været under den nu afsluttede tilsvarende periode, iværksættes en forøget tørveproduktion, men medens man dengang for den overvejende dels vedkommende lagde vægt på fremstilling af skæretørv, har man denne gang fortrinsvis oparbejdet æltede tørv — vådæltet tørv og »pressetørv« — hvilket må betragtes som en fordel, fordi disse metoder betinger et bedre og mere ensartet produkt.

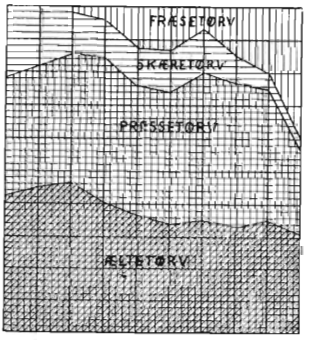

Det vil af hosstående illustration ses, at de maskinæltede tørv indtil de seneste år har udgjort 70—80 pct. af den samlede produktion. I 1949 er billedet ændret, idet fræsetørven, der er råmaterialet til fremstilling af *formbrændsel* og *tørvebriketter*, fra en ringe begyndelse nu er nået op på at udgøre ikke mindre end 41 pct. af hele produktionen af tørvebrændsel.

Tilvirkningen af fræsetørv er ikke af ny dato herhjemme, idet A/S Kaas Briketter gennem mange år har fremstillet tørvebriketter af fræsetørv, og man har der udviklet en virksomhed, der har tjent som mønster for tilsvarende produktioner i andre lande. Det er dog ikke den højtudviklede teknik, som »Kaas Briketter« anvender, der har vundet så stor udbredelse, men derimod en særdeles primitiv metode, som hvad angår fremstillingen af råmaterialet stiller såre enkle krav til materiel. Metoden, der tidligere er beskrevet i Hedeselskabets Tidsskrift*), består i, at man med harver løsner og vender det øverste jordlag i mosen. Efter nogen tids sol- og vindtørring af det løsnede smuld, skrabes det ved hjælp af primitive skrabere sammen og er nu klar til at presses til formbrændsel eller efter nogen yderligere tørring til egentlige tørvebriketter.

Årsagen til, at så mange tørvefabrikanter i årenes løb er gået over til formbrændsel, er først og fremmest, at der af en eller anden grund blev fastsat en i forhold til tørveprisen overvældende høj maksimalpris på formbrændsel, nemlig omtrent den dobbelte af tørveprisen, men tillige har det været af betydning, at man ved »fræsemetoden« har kunnet udnytte en hel del mosearealer, der ikke kunne anvendes til fremstilling af almindelige tørv.

Formbrændslet er imidlertid på samme måde som tørvene kommet i miskredit, fordi mindre samvittighedsfulde producenter har udnyttet den vanskelige brændselssituation og har leveret formbrændsel af så ringe kvalitet, at det ikke har fortjent navnet brændsel. Men dette udelukker ikke, at man bør have opmærksomheden henledt på denne metode til moseudnyttelse. Det må imidlertid kræves, at der skal arbejdes på egnede mosearealer, og at der skal udvises en ganske anderledes omhu ved arbejdet, end tilfældet hidtil har været alt for mange steder. Så er der intet til hinder for, at der både under normale og unormale forhold kan fremstilles særdeles velanvendeligt brændsel.

Det er ovenfor nævnt, at fræsetørven efter yderligere tørring også anvendes til fremstilling af egentlige tørvebriketter, og en sådan fabrikation er igangsat mange steder rundt om i landet. Det tørringssystem, der almindeligvis anvendes, er meget primitivt, og varmeøkonomien i det er ganske givet så ringe, at det ikke vil kunne benyttes, når brændselspriserne om kortere eller længere tid kommer ned i et mere naturligt leje.

I 1949 er der ialt fremstillet over ½ mill. tons fræsetørv, heraf ¼ alene i Holbæk amt. Heraf var ca. halvdelen pr. 1. november oparbejdet til formbrændsel eller tørvebriketter og udleveret til for-

*) Hedeselskabets Tidsskrift nr. 14, 1942.

Hedeselskabets Tidsskrift

1949

(70. årgang)

Udgivet af

Det danske Hedeselskab

Viborg
Carlo Mortensens Bogtrykkeri
1949

INDHOLD

Administration:

Side

Plantning og skovvæsen:

Grundforbedring, mose- og engkultur:

Moseindustri:

Litteratur: Side

Dødsfald:

Forskelligt:

FORFATTERFORTEGNELSE

Fortegnelse over hedeselskabets repræsentanter og bestyrelse.

Repræsentanter:	År for sidste valg	1. gang valgt
Aabenraa-Sønderborg amter:		
Konsul, direktør Kr. Hansen, Aabenraa	(1944)	(1938)
Gårdejer Hans Schmidt, Kollund	(1947)	(1941)
Aalborg amt:		
Rentier N. C. Nielsen, R., Villa Bakkely, Langholt	(1944)	(1914)
Direktør Brink Jensen, Husmandskreditforeningen, Aalborg	(1947)	(1941)
Århus og Skanderborg amter:		
Direktør E. Faber, Ry Nørskov, Ry	(1944)	(1944)
Proprietær Arentoft, Kysinggaard, Odder	(1944)	(1944)
Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Ormslev	(1947)	(1947)
Haderslev-Tønder amter:		
Amtsrådsmedlem, gårdejer Jens Hørlück, R., Skodborg	(1944)	(1921)
Borgmester, apoteker J. Kjems, R., Løgumkloster	(1947)	(1941)
Hjørring amt:		
— — — (1944).		
Husmand J. Libak Hansen, Agdrup, Taars	(1944)	(1932)
Amtsrådsmedlem, proprietær Aage Holm., R., Eskjær, Tolne	(1947)	(1935)
Randers amt:		
Kammerherre, hofjægermester A. Mourier-Petersen, R., Dbm., Rugaard, Hyllested	(1944)	(1908)
Kreditforeningsdirektør, folketingsmand Edvard Sørensen, R., Dbm., Lindbjerg, Randers	(1947)	(1947)
Gårdejer Johs. Grosen, »Vestervang«, Skæring pr. Hjortshøj	(1947)	(1947)
Ribe amt:		
Gårdejer Søren Johansen, Holsted	(1944)	(1938)
Folketingsmand, gårdejer Olav Øllgaard, Gredstedgaard, Gredstedbro	(1947)	(1941)
Direktør O. Vang Lauridsen., R., Vejen	(1947)	(1935)

	År for sidste valg	1. gang valgt
Ringkøbing amt:		
Gårdejer Jens Hagelskjær, R., Brandkjærgaard, Ilskov	(1944)	(1944)
Amtmand A. Karberg, K., Dbm., Ringkøbing	(1947)	(1935)
Gårdejer P. Chr. Nagstrup, Ulfborg	(1947)	(1941)
Thisted amt:		
— — — (1944.)		
Planteskoleejer Oscar Bang, R., Nykøbing M	(1947)	(1947)
Vejle amt:		
Kammerherre, hofjægermester F. Neergaard, R., Dbm., Tirsbæk, Vejle	(1944)	(1932)
Lærer Rasmus Mortensen, R., Lindeballe Gadbjerg	(1947)	(1941)
Gårdejer Karl Midtgaard, Herningvej 61, Brande	(1947)	(1947)
Viborg amt:		
— — — (1944.)		
Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdrl.	(1947)	(1923)
Fhv. folketingsmand Laust Nørskov, R., Nørskovgaard, Møldrup. *Næstformand 1948*	(1947)	(1923)
Svendborg amt:		
Redaktør Stenbæk, R., Svendborg	(1947)	(1947)
Københavns stad:		
Overretssagfører Axel Hulegaard, R., Dbm., Gl Torv 14, København K.	(1947)	(1935)
København-Roskilde amter:		
Gårdejer P. M. Poulsen, Jersie, L. Skensved	(1947)	(1947)
Frederiksborg amt:		
Proprietær C. F. Lassen, Islebjerggaard, Frederikssund	(1944)	(1944)
Odense-Assens amter:		
Forstander Johs. Petersen-Dalum, R., Dbm., Dalum landbrugsskole, Hjallese	(1944)	(1926)
Holbæk amt:		
Gårdejer, kreditforeningsdirektør Aksel Jensen, R., Tømmerup, Kalundborg	(1947 for 3 år)	(1947)
Sorø amt:		
Godsejer S. Dahl, Catrineholm, Slagelse	(1947 for 3 år)	(1947)
Præstø amt:		
Forpagter H. Fabricius, Nysø, Præstø	(1947 for 3 år)	(1947)
Maribo amt:		
Stamhusbesidder, hofjægermester J. C. V. V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	(1947 for 3 år)	(1947)

	År for sidste valg	1. gang valgt
Bornholms amt:		
Amtsrådsmedlem Jac. Jacobsen, Rutsker, Hasle	(1947)	(1947)
Valgte af repræsentantskabet:		
Direktør Johs. F. la Cour, Pindstrup	(1948)	(1948)
Folketingsmand Larsen-Bjerre, Dagnæs, Horsens	(1948)	(1948)
Folketingsmand J. Kr. Jensen, Lillering	(1948)	(1942)
Direktør C. E. Flensborg, R., Dbm., p. p., Viborg	(1949)	(1943)
Godsejer C. C. Branth, R., Trudsholm, Havndal (valgt 1923 i Aalborg amt.)	(1949)	(1923)
Gårdejer J. Jespersen, Gjødstrup	(1949)	(1949)
Forstander H. Hansen, R., Graasten	(1949)	(1949)
Godsejer, dr. med. Hasselbalch, FM., Borupgaard, Snekkersten	(1947)	(1935)
Folketingsmand, gårdejer Marinus Sørensen, Højbro 12, Nykøbing M.	(1947)	(1941)
Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer (Valgt i Ringkøbing amt 1938.) *Formand for repræsentantskabet 1948.*	(1947)	(1938)

— — —

— — —

Bestyrelsen:

Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdrl.
Formand.
Valgt af repræsentantskabet 1949 (1930).

Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer.
Formand for repræsentantskabet (1. gang 1948). *Næstformand.*

Proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne.
Valgt af repræsentantskabet 1948.

Amtsrådsmedlem, gårdejer Jens Hørlück, R., Skodborg.
Valgt af repræsentantskabet 1947 (1941).

Departementschef P. Stahlschmidt, R., Dbm., landbrugsministeriet, København K.
Valgt af landbrugsministeriet 1947 (1945).

Folketingsmand, forstander Fr. Heick, St. Jyndevad.
Valgt af landbrugsministeriet $^1/_1$ 1948.

Afdelingschef L. F. B. Grünfeld, R., finansministeriet, København K.
Valgt af landbrugsministeriet $^1/_1$ 1948.

Folketingsmand, gårdejer K. Røhr Lauritzen, R., Demstrupgaard, Sjørslev.
Valgt af De samvirkende Landboforeninger 1933 (1947).

Parcellist P. Nielsen, Vejager, Tvis.
Valgt af De samvirkende Husmandsforeninger 1933 (1947).

brugerne, og i løbet af forholdsvis kort tid vil den sidste del også være gjort i stand.

Arbejdsforholdene.

Spørgeskemaet, der blev udsendt til producenterne, indeholdt som sædvanlig spørgsmål angående det gennemsnitlige antal af beskæftigede, dels mandlige arbejdere, dels kvinder og børn under

Briketfabrik under Pindstrup mosebrug. De store stakke af affræset tørvemasse er beskyttet med teglsten mod regn og vind.

18 år. Efter anmodning af socialministeriet blev tillige forespurgt om, hvor stort antallet af beskæftigede var på det tidspunkt, da der var flest.

I tørvesæsonen 1949 har der gennemsnitlig været beskæftiget ca. 8550 mandlige arbejdere, ca. 2400 kvinder og ca. 1250 børn under 18 år.

Der har i sammenligning med året forud været en større procentisk nedgang i antallet af beskæftigede end i produktionens størrelse, hvilket må skyldes, at vilkårene for produktionens gennemførelse, herunder især vejrforholdene, har været væsentlig bedre end i 1948, men endvidere kan det antages, at den omstændighed, at det forud for sæsonens begyndelse stod ganske klart, at der skulle produceres mindre i år end i fjor, har bevirket, at arbejdsgiverne

i højere grad end i tidligere år har kunnet udvælge de dygtigste medhjælpere.

Den maksimale beskæftigelse, der falder i juli måned, har for de mandlige arbejderes vedkommende været 8—9 pct. større end gennemsnittet, medens antallet af kvinder og børn maksimalt har været henholdsvis 8 og 5 pct. over det gennemsnitlige antal. Det må i denne forbindelse erindres, at kvinderne og børnene, der almindeligvis er beskæftiget ved tørvenes pasning, d. v. s. rejsning og stakning, normalt først kommer i arbejde 3—4 uger efter sæsonens begyndelse, og de er til gengæld beskæftiget i nogle uger, efter at den egentlige tørvefremstilling er ophørt i begyndelsen af august.

Når der for de mandlige arbejderes vedkommende er så lille en forskel på den gennemsnitlige og den maksimale beskæftigelse, står det i forbindelse med, at der i år kun i meget ringe omfang er kørt i 2. holdsdrift, hvilket ellers har været ret almindeligt i de gode perioder i de foregående tørvesæsoner.

Der har naturligvis ikke været vanskelighed med drivkraft, materiel, autogummi o. s. v., som tilfældet var tidligere, men adskillige producenter klager over de efterhånden meget store udgifter til udpumpning af vand fra de gamle tørvegrave og over, at der ikke i år har kunnet ydes et ekstraordinært statstilskud dertil.

Heller ikke transporten af tørvene har voldt bryderier. Der har været fuldt tilstrækkelig med jernbanevogne, og lastbilvognmændene er nu blevet ivrige efter at køre tørv, hvilket har givet sig udslag i lavere kørselspriser.

Prisforhold og tørvehandel.

Maksimalprisordningen for tørv, der har været gældende siden 1940, blev ophævet den 16. marts 1949, og et af mosebrugerne længe næret ønske var dermed gået i opfyldelse. Tilbage af de mange, til dels ret indviklede bestemmelser om handelen med tørv blev der i den bekendtgørelse, som landbrugsministeriet udsendte den nævnte dato, stort set kun en forordning om, at tørv, der sælges, skal kunne brænde, idet det nu kun kræves, at de skal indeholde under 50, ja efter 15. august endda kun under 55 pct. vand + aske, og at der ikke må være over 30 pct. aske i tørstoffet. For at overvåge, at disse bestemmelser overholdes, er den tørvekontrol, som landbrugsministeriet har udøvet i de foregående år, opretholdt i et vist omfang, og der vil fremkomme en beretning herom i et senere nummer af Hedeselskabets Tidsskrift.

Samtidig med, at maksimalprisen blev ophævet, bortfaldt statstilskudsordningen naturligvis også, men som følge af den manglende efterspørgsel efter tørv var der ikke mulighed for tørvefabri-

kanterne for at opnå kompensation for det manglende statstilskud gennem højere priser, således som tilfældet har været i en del andre brancher. Tørveprisen har i 1949 i det væsentlige været uforandret fra de foregående år, nemligt godt 40 kr. pr. ton gode tørv ab mose, svarende til den i 1943 fastsatte maksimalpris, og selv da der i sommerens løb blev livlig efterspørgsel på tørvebrændsel, har der, såvidt det vides, ikke været tendens til prisstigning.

Medens maksimalprisen på tørv gennem årene har været fastsat af landbrugsministeriet, har formbrændsel og tørvebriketter sorteret under handelsministeriet, som gennem prisdirektoratet har fastsat maksimalprisen samt regler for handelen med disse produkter. Disse bestemmelser er fortsat gældende, men da de fastsatte priser som allerede nævnt er forholdsvis høje, har man flere steder måttet sælge formbrændsel til lavere priser end de højst tilladte.

Forsåvidt der ikke sker nye verdenspolitiske katastrofer, skal moseindustrien i Danmark altså nu i de kommende år til at konkurrere med det importerede brændsel på lige fod. Det vil formentlig ikke blive så vanskeligt, sålænge de nuværende høje priser holder. Gennem flere år blev prisen på koks og cinders holdt kunstigt nede ved hjælp af tilskud fra kulpuljen, og da denne ordning blev ophævet, steg koksprisen med et par kroner, og aviserne forudsiger endog yderligere stigning.

Moseindustrien må regne med en vis aversion, i hvert fald i byerne, mod benyttelse af indenlandsk brændsel, fordi man endnu ikke har glemt begreber som »frosttørrede tørv« o. lign., men da som bekendt selv guld kan købes for dyrt, er det kun naturligt, at det samme kan komme til at gælde udenlandsk brændsel.

1 kg koks indeholder ca. 6500 nyttige varmeenheder og koster i dag ca. 20 øre. De fleste steder i Danmark kan man i den gode sommertid købe gode tørv eller formbrændsel, der indeholder mindst 32—3300 varmeenheder pr. kg for 5—6 øre pr. kg. Selv om der må regnes med, at varmeudnyttelsesgraden i visse fyrsteder er mindre for tørv m. v. end for koks og cinders, kommer man ikke uden om, at det udenlandske brændsel beregnet efter varmeenheder, og det skulle dog være det, det drejer sig om, er næsten dobbelt så dyrt som tørvebrændsel. Når det dernæst erindres, hvor betydningsfuld en post brændselsregningen efterhånden er blevet for de fleste forbrugere, må det formodes, at adskillige forbrugere, ja selv nogle af dem, der tidligere har sagt grimme ord om tørvene og lovet aldrig at købe dem mere, endnu engang tager spørgsmålet op til overvejelse og måske nu er rede til at tage det ekstra besvær, som tørvefyring nu engang er.

Der *kan* fremstilles udmærket brændsel i Danmarks moser, og det bliver opgaven for moseindustriens folk at overbevise forbrugerne herom. Det kræver omhu og påpasselighed ved arbejdets udførelse, og der må gives afkald på den for letkøbte fortjeneste, der kan opnås ved at afgive tørvene, inden de er helt tørre.

Skulle det endnu engang blive påkrævet at iværksætte storproduktion af indenlandsk brændsel, vil det være et uvurderligt gode, at der findes en veludviklet og velrustet moseindustri, der kan danne stammen i en eventuel udvidelse.

Mindre MEDDELELSER ★

Bjerregrav m. fl. sognes plantningsforening, hvis formand er *Laust Nørskov,* Nørskovgaard, Møldrup, har i fjor til 245 modtagere uddelt 155 000 nåletræer og 36 000 løvtræer. Skovrider *Baungaard* oplyste under den forleden afholdte generalforsamling, at der nu i Vesthimmerland findes ialt ca. 2000 tdr. land småplantninger på bakker og skråninger.

*

Tidl. afdelingsleder ved hedeselskabet *J. P. Olesen,* Viborg, fyldte den 9. december 70 år og var i den anledning genstand for megen opmærksomhed.

*

En fin eng, men —?

Den kendte kreaturopdrætter, proprietær *Aarup,* Kallestrup, melder sig i telefonen og forelægger redaktionen følgende:

— Kan De ikke puste lidt liv i vore jordbundskemikere, helst finde en eller flere unge mænd, der har brug for nogle emner til en doktorafhandling? Jeg skal sige Dem, at jeg synes, vi gør for lidt ved det. Hør nu her! I en række år har man vidst, at der var enge, måske tusinder af hektarer rundt i landet, med fine, fine afgrøder, afvandede og helt i orden, tilsyneladende — men, satte vi kreaturer ud på dem, så vantrivedes de. De fik tynd mave o. s. v. Ingen kender årsagen, og øjensynlig er der heller ingen, der gør noget for at finde den. Oppe hos mig i Skalsådalen har jeg en sådan engstrækning, måske en af de bedste på egnen, men dyrene trives ikke. I sommer slap eet af mine kreaturer over i nabofennen og gik der hele sommeren og trivedes fint — medens mine egne havde det skidt lige ved siden af. Find en mand med interesse for disse ting. Det er nok mangelsygdomme, det drejer sig om, men er det kobber, kobolt, mangan eller andet — vi er mange, mange landmænd, der ser hen til og længes efter en foretagsom mand på dette område!

*

Brønderslev plantningsforening fejrede den 26. november sin 60-årige stiftelsesfest samtidig med den årlige generalforsamling. I de 60 år har tilskudene til foreningen fra kommuner og private været af samme størrelse hele tiden, oplyste formanden, *Holger Dahl,* Øster Brønderslev, så der var nu grund til at søge dem forhøjet. En af kredsformændene, *Kr. Back,* Stenum, har været kredsformand helt siden 1908. *Steffen Mikkelsen* har siddet i bestyrelsen siden 1916. Der er sidste år udleveret 48 000 nåletræer og 30 000 løvtræer.

*

Ølgod plantningsforening har holdt generalforsamling i Tarm. Det oplystes her, at foreningen, hvis formand er lærer *Øllgaard,* Heibøl, i årets løb har udleveret 350 000 nåletræer og 60 000 løvtræer.

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand), afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.
Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg